

«España ya existía en tiempo de los romanos. Hispania es lo mismo que España»

HISPÀNIA

De forma totalment desenfadada, un reconegut historiador tarra-
goní va dir, durant la presentació d'un llibre per Sant Jordi, que
no hi ha cap altre professional que al final de la seva carrera hagi
mentit tant com un professor d'història; la seva xocant afirmació es
basava en l'actual dinamisme que té la investigació històrica, i que
contínuament ens fa replantejar, i fins i tot canviar, conceptes que
en ocasions crèiem totalment dogmatitzats. Això, en canvi, no té res
a veure amb uns altres tipus de mentides històriques que alguns
tertulians sense formació o amb molt de cinisme intenten encabir
en els debats polítics que actualment es produeixen en referència al
democràtic i legítim «dret a decidir» dels ciutadans de Catalunya.

El nacionalisme espanyol s'ha apropiat inadecuadament del
concepte d'Hispania per sentenciar que els habitants del nord est
peninsular, abans que aquests comencessin a parlar en català (segles
X i XI), ja eren espanyols.

Hispania (mot del que es desconeix el seu originari significat)
és, en essència, un terme purament geogràfic que ha anat variant
el seu contingut segons les diferents cultures que ens han precedit.
Mentre que pels fenicis (els encunyadors d'aquesta paraula) abra-
çava les regions litorals més occidentals de la mediterrània, pels ro-
mans implicava la península ibèrica i per les monarquies cristianes

medievals, la part del territori peninsular ocupada pels sarraïns. Per la seva banda, els grecs a aquest territori peninsular l'anomenaven Ibèria, ja que «*iber*» era una paraula que sentien pronunciar sovint als seus autòctons habitants.

La Hispània de les primeres centúries únicament era una província de l'imperi romà que, ja des de l'inici, va ser fragmentada en dos, posteriorment tres i finalment cinc territoris administratius diferents. Per tant, avui en dia tothom accepta que, a l'igual que la veïna Gàl·lia, la Hispània dels romans no és la prefiguració política de res que hagi pogut esdevenir posteriorment.

La Hispània dels visigots, tres quarts del mateix; els visigots eren un poble germànic que arribà a les nostres terres al segle V; la seva inicial capital a Narbona es traslladà a Barcelona i posteriorment a Toledo; ni en aquest moment de màxim esplendor podem **parlar d'una unitat política peninsular consistent, ja que les lluites internes i les altres nacions que també ocupaven aquest espai (sueus i bizantins) no ho feren possible.** En tot cas, els visigots només van representar un tres per cent del total de la població i ràpidament van sucumbir a la invasió musulmana, replegant-se cap a la zona **nord-est** pirinenca on van formar la Gòtia (que els historiadors posteriorment han anomenat la «Marca Hispànica», futur embrió dels comptats catalans). Si volguéssim ser molt puristes, l'anomenada «reconquesta» només seria un terme adequat (i de forma molt parcial) si l'apliquem a la zona catalana; a Astúries, el llegendari «Don Pelayo», probablement no va comptar amb l'ajuda significativa de gaires visigots.

Per altra banda, cal assenyalar que ni romans ni visigots varen poder ocupar mai el país basc; de fet, coincidint amb l'inici de la invasió musulmana, el rei Roderic encara estava batallant en aquesta zona en l'enèsim intent per reduir-la. És bonic recordar que a la zona més nord-occidental de l'actual territori català hi ha evidències de que es va parlar la llengua dels vascons fins als voltants de l'any 1000 («haran» en euskera significa «vall»). En tot cas, si algun espanyolista continua insistint amb el tema d'Hispània cal convidar-lo

«Hispania Regnum» de Mattheus Merian. Frankfurt 1638

immediatament que vagi a explicar les seves teories als portuguesos (els hispanos d'occident) a veure si aconseguix alguna cosa diferent a una gran rialla.

El que realment ha marcat l'organigrama i els conceptes polítics i culturals de la península ibèrica fins als nostres dies té el seu origen a l'edat mitjana, quan, després de la dominació àrab que acabà d'esborrar qualsevol vestigi polític precedent, es configuraren (amb permís dels bascos) les tres grans nacions hispàniques actuals: la galaico-portuguesa, l'espanyola (castellana) i la catalana (l'única que actualment no ha recuperat el seu antic estatus de sobirania política). Això que entenem ara per Espanya neix al segle XVIII quan els espanyols (castellans) i francesos sotmeten i ocupen militarment els antics regnes de la Corona Catalano-Aragonesa. Dintre **d'aquests** 300 anys de sobirania espanyola, cal també fer esment que en el període comprès entre el 1812 i el 1814, i per ordre expressa de Na-

poleó Bonaparte, «la Catalogne» fou incorporada a l'imperi francès com un departament més.

L'afirmació de que Espanya és castellana es deu a que la seva cultura, el seu pensament i la seva llengua ho són, i a qui no pensi el mateix cal convidar-lo a anar al parlament espanyol i parlar en català, en gallec o en basc, a veure si els ho permeten. El que s'entén per «Espanya plurinacional» és un concepte polític que mai ha aconseguit arrelar en la mentalitat dels dirigents i ciutadans espanyols.

En aquest actual debat independentista, cal deixar la història tergiversada i certs sentimentalismes i centrar-se únicament en el dret a decidir de tots els ciutadans de Catalunya, sigui quina sigui la seva llengua o nacionalitat. Catalunya requereix amb urgència un parlament sobirà que marqui les pautes de la seva economia i redacti les lleis més adequades per al seu desenvolupament. Els recursos i la manera de viure dels catalans, no han d'estar sotmesos al caprici d'un reguitzell de dirigents polítics aliens al territori, els quals massa sovint, mostren signes d'una precària formació democràtica. La pau social, les llibertats i la societat del benestar dels catalans i dels seus fills així ho exigeixen.

«La Corona de Aragón era aragonesa. Catalunya nunca ha sido una nación»

LA MONARQUIA CATALANA MEDIEVAL:

Resum històric del naixement i expansió de la nació catalana

Antecedents històrics

Fins fa no gaire, a Espanya els mestres que ensenyaven el temari d'història antiga explicaven que els celtes procedien del nord d'Europa, que els ibers venien d'Àfrica i que un cop junts a la península formaren els celtibers, l'embrió de la gran nació espanyola. Com és evident, res més allunyat de la realitat. En primer lloc els ibers no venien del sud, cal saber que la nació ibèrica fou la societat indígena i autòctona que, des del 600 aC fins al 60 dC, va ocupar una àmplia regió que anava des del Llenguadoc i el Rosselló fins a Andalusia. També assenyalar que la zona nord-est peninsular en aquells moments ja estava poblada pels vascons.

I en segon lloc, recordar que actualment el que s'accepta com a «celtibèria», tan sols ocupava una petita zona del centre-est de la península ibèrica. En tot cas, ni els celtes (conjunt de pobles de l'edat del ferro que parlaven llengües d'origen indoeuropeu), ni els ibers (dels que encara no som capaços d'interpretar correctament el significat dels seus escrits), ni moltes altres nacions que els van seguir i que també es van extingir, per l'allunyament que tenien les seves estructures culturals i polítiques, podem dir que hagin estat

l'embrió o prefiguració de cap nació de les que actualment ocupen el seus antics territoris.

Els ibers, en l'actual territori català, varen poder relacionar-se amb els fenicis, els cartaginesos i sobretot amb els grecs i, més concretament i durant més de 500 anys, amb les dues úniques grans colònies gregues peninsulars, Roses i Empúries (aquesta fundada el 600 aC). Aquest fet fou molt beneficiós per aquests ibers del nord-est peninsular, tant per aspectes comercials com per la possibilitat de poder-se relacionar (i en cert grau assimilar) amb la cultura que més ha influït en la nostra civilització. Degut a aquesta identificació amb la intel·lectualitat grega, els ibers foren considerats com a «cat hel·lens» (com a Hel·lens), i d'aquí precisament sorgeix una de les diverses teories que tenim al respecte de l'origen del nom dels actuals habitants de Catalunya; o sigui que de *cat hel·lens* derivaria a *Cathalans*, amb «h» intercalada, tal com apareix en els primers escrits coneguts.

En el context de la segona guerra púnica entre Roma i Cartago, l'any 218 aC, arriba a Empúries, comandat per Gneus Corneli Escipió, l'exèrcit romà. L'ocupació d'alguns sectors de Catalunya per part de Roma no va ser fàcil, ja que els ibers oferiren molta resistència fins a l'any 195 aC, moment en què els ilergets varen rendir-se a l'exèrcit invasor. Pocs anys abans, al 205 aC, els cabdills ibers Indíbil i Mandoni havien mort a mans de l'exèrcit romà dirigit per Luci Lèntul i Luci Manli Acidí. A partir d'ara **Taracon** (capital de la Kasetania) es convertirà en Tàrraco; **Barkéno** de Laiesken en **Bàrcino**, **Iltirta** en Ilerda, **Ilercavonia** en Dertosa i **Untikesken-Emporiton**, de la regió dels indigets, en **Empóron** i, fins al segle IV, la Hispània (en referència a la totalitat de la península ibèrica) restarà sota el domini de l'imperi Romà. La romanització, entesa com el procés d'implantació al territori de les lleis, els costums i la llengua de l'imperi romà (el llatí), esdevindrà el factor cultural que més ha influenciat en la formació de la futura nació catalana.

Els corrents filosòfics del món grec i romà van aportar el pensament lògic, i un sistema de valors sostingut en una ètica, dins de la

Moneda de la colònia grega de Roses (Alt Empordà)

S· IV - III aC.

Dracma.

A/ Cap de Persêfone a l'esquerra de bon estil. Davant inscripció grega externa RODETON.

R/ Rosa vista per sota amb tija, bràctees i sèpals.

AR. Pes aprox. 4,60. Diàmetre aprox. 20 mm.

Bibliografia: L. Villaronga i J. Benages, Les Monedes de l'Edat Antiga a la Península Ibèrica. Rubí (Barcelona)

2011.

M.N.A.C

Moneda encunada a Sant Martí d'Empúries (Alt Empordà)

241 a 218 aC.

Dracma.

A/ Cap d'Aretusa a la dreta voltat per tres dofins.

R/ Pegàs de Cap normal a la dreta. Dessota, inscripció grega ΕΜΠΙΟΠΙΤΟΝ.

Ar. Pes aprox. 4,55. Diàmetre aprox. 20 mm.

Bibliografia: L. Villaronga i J. Benages, Les Monedes de l'Edat Antiga a la Península Ibèrica. Rubí (Barcelona)

2011.

qual la justícia i l'equitat prenen un paper fonamental. A partir d'aquí es va elaborar el dret romà, una de les més sòlides i més transcendents construccions del pensament humà de tots els temps i que en aquella època fou sinònim de modernitat i desenvolupament social.

Arribats a l'edat mitjana, aquest dret romà arrela amb força a Catalunya; els usatges de Barcelona (la redacció del primer nucli a l'època de Ramon Berenguer I i la recopilació definitiva en temps des de Ramon Berenguer III), marquen la base de la legislació pròpia de Catalunya i vindran a substituir l'antiga llei goda. Aquests usatges, a l'igual que a llei goda (*liber iudiciorum*), estaven basats en la filosofia legislativa romana encaminada a elevar a rang de llei, els usos i costums del poble (dret consuetudinari). Sense voler-ho, el dret romà ens comença a dibuixar a la península ibèrica dues grans nacions conceptualment allunyades respecte a la seva filosofia de vida i la manera d'entendre i organitzar el món: Catalunya i Castella. Mentre que per als catalans, com hem vist, les lleis emanen del poble, a Castella, en canvi, en les primeres i més importants compilacions legislatives; les «siete partidas de Alfonso X el sabio» del segle XIII, es veu com la llei emana del poder reial («*Emperador o rey puede hacer leyes sobre las gentes de su señorío, e otro ninguno no ha poder de las hacer*»); per tant, és el rei l'origen de tota la legislació i consegüentment el poder anirà de dalt a baix, a l'inrevés de Catalunya.

Per una altra banda ja és conegut que el català i les altres llengües romàniques: el galaicoportuguès, el castellà, l'occità (provençal), el francès, el sard, l'italià, el romanès i el reto-romànic (parlat al cantó suís dels Grisons), provenen del llatí vulgar (el que parlava el poble). Aquest fet marca la principal fita cultural de l'Europa post clàssica; les particulars maneres d'entendre el món, de viure'l i de descriure'l per part dels diferents pobles hereus de l'antic imperi romà, possibilitaran el naixement de totes aquestes llengües i donaran pas a bona part de les actuals identitats nacionals sud europees, incloses les peninsulars.

Seguint amb el relat polític de l'època, el segle V ve marcat per la forta crisi social, econòmica, política i militar de les estructures del